

LEIDRAAD BEOORDELING STANDAARDEN VAN INTERNATIONALE STANDAARDISATIEORGANISATIES

1.1 Inleiding

De lijst met open standaarden die onder het 'comply-or-explain'¹ regime valt, bevat niet alle beschikbare open standaarden. De lijst omvat alleen standaarden die door het College Standaardisatie getoetst zijn aan de hand van een aantal criteria². Er is een groot aantal standaarden dat wel open is, maar deze zijn (nog) niet getoetst of voldoen (nog) niet aan alle criteria voor opname in de lijst. Dat wil echter niet zeggen dat deze standaarden niet nuttig zijn om te gebruiken.

Deze notitie biedt aan eindgebruikers een leidraad om, vanuit het oogpunt van interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid, te kunnen controleren of een beoogde standaard voldoet aan de criteria ten aanzien van openheid. In de praktijk blijkt een dergelijke controle vaak lastig. In deze notitie wordt een aantal tips gegeven die kunnen bijdragen aan de keuze voor een open standaard of die het eenvoudiger maken om te bepalen of een standaard open is.

Als uitgangspunt voor deze notitie geldt een rapport dat in opdracht van de Deense overheid is opgesteld door IDC: "Evaluation of Ten Standard Setting Organizations with Regard to Open Standards. Prepared for IT- og Telestyrelsen" IDC Special Study, January 2008. Na (beknopt) bureauonderzoek is gebleken dat dit rapport, voor de doelstelling van deze notitie, de enige goed onderbouwde bron lijkt te zijn.

1.2 De definitie van een open standaard

Standaarden die worden opgenomen op de lijst met standaarden voldoen, conform de definitie in het Actieplan 'Nederland Open in Verbinding'³ (hierna kortweg Actieplan), aan onderstaande eisen ten aanzien van openheid:

- De standaard is goedgekeurd en zal worden gehandhaafd door een non-profit organisatie. De lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen (consensus of meerderheidsbeschikking, enz.);
- De standaard is gepubliceerd en over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage. Het moet voor een ieder mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs;
- Het intellectuele eigendom – met betrekking tot mogelijk aanwezige patenten – van (delen) van de standaard is onherroepelijk ter beschikking gesteld op een "royalty-free" basis;
- Er zijn geen beperkingen omtrent het hergebruik van de standaard.

¹ Kortweg: Er wordt een open standaard gebruikt tenzij de organisatie aantoonbaar kan maken dat dit niet kan.

² "Open standaarden; het proces om te komen tot een lijst met open standaarden". VKA, 2008.

³ Pagina 27 van het Actieplan Nederland Open in Verbinding, Een actieplan voor het gebruik van Open Standaarden en Open Source Software bij de (semi-) publieke sector.

1.3 Standaardenorganisaties

Er bestaat geen complete en actuele lijst met open standaarden. Om voor gebruikers toch een startpunt te bieden om te kunnen achterhalen of een standaard open is, wordt aangehaakt bij een aantal standaardenorganisaties. Daarbij wordt met name gekeken, rechtstreeks vanuit de bovenstaande omschrijving van een open standaard, naar de voorwaarden waaronder de betreffende organisatie een standaard beschikbaar stelt.

Volgens het IDC rapport zijn de aldaar onderzochte standaardenorganisaties zich bewust van de noodzaak van openheid van standaarden. Veel van de standaarden die ze beschikbaar stellen, voldoen dan ook aan de criteria ten aanzien van openheid zoals in het Actieplan gedefinieerd. Dat geldt echter niet voor alle standaarden die door de organisaties beschikbaar worden gesteld. Het beleid ten aanzien van openheid van standaarden is per organisatie verschillend.

Om dit te illustreren worden in deze notitie drie categorieën organisaties onderscheiden die vooral ten aanzien van het beschikbaar stellen van het intellectueel eigendom ('Intellectual Property Right, IPR) in benadering van elkaar verschillen. Voor een meer gedetailleerde analyse van het beleid van de organisaties ten aanzien van openheid wordt verwezen naar het genoemde IDC-rapport. De focus op de standaardenorganisaties wordt in deze notitie met name gericht op het aspect IPR, een aspect dat samenvalt met de criteria 3 en 4 van de omschrijving van een open standaard. Andere aspecten waarop in het IDC rapport getoetst wordt, zijn vanuit het oogpunt van de omschrijving van een open standaard van minder belang (en doorgaans ook minder problematisch).

1.3.1 Categorie 1: "Actief beleid gericht op 'altijd open'"

- Standaardenorganisatie(s): W3C en Open Geospatial Consortium

Standaarden die ontwikkeld zijn door organisaties die binnen deze categorie vallen, voldoen aan de criteria ten aanzien van open standaarden en kunnen dus worden gehanteerd zonder risico op schending van het intellectuele eigendom van derden. Op basis van het genoemde Deense rapport betreft het hier concreet W3C (World Wide Web Consortium).

W3C

W3C richt zich op het creëren van webstandaarden en richtlijnen. Voorbeelden van standaarden van W3C zijn HTML, HTTP, CSS en XML. Een compleet overzicht van de W3C standaarden kan gevonden worden op de website van W3C (<http://www.w3.org>).

Open Geospatial Consortium⁴

Het Open Geospatial Consortium is een non-profit internationale standaardenorganisatie die zich met name richt op standaarden in het veld van geo-informatie en 'location-based' diensten. Een overzicht van de standaarden is te vinden op: <http://www.opengeospatial.org/standards>

⁴ In afwijking van de overige genoemde standaardenorganisaties is het Open Geospatial Consortium niet betrokken geweest in het genoemde Deense rapport, maar afkomstig uit deskresearch.

1.3.2 Categorie 2: "Beleid gericht op 'open indien mogelijk'; onderzoek de voorwaarden per specifieke standaard"

- Standaardenorganisatie(s): CEN, ECMA, ETSI, ISO, ITU, NIST, OASIS en OMG

Binnen deze categorie vallen de organisaties die er naar streven standaarden te beheren die vrij zijn van intellectuele eigendomsrechten of waarbij de eigenaar van die rechten bereid is, gebruik om niet of tegen RAND⁵-voorwaarden toe te staan. Over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage.

In de praktijk betekent dit dat veel van de standaarden die door deze organisaties beschikbaar worden gesteld voldoen aan de criteria ten aanzien van open standaarden. Dit gaat echter niet altijd op. In sommige gevallen zijn er wel degelijk nog eigendomsrechten die niet onherroepelijk ter beschikking worden gesteld op een "royalty-free" basis. Aangezien dit per standaard wisselend kan zijn, wordt de gebruiker aangeraden op dit punt navraag te doen.

Een bekend voorbeeld hiervan is de MPEG standaard in het video-domein. Deze standaard is door ISO opgesteld, maar voor gebruik ervan dient wel betaald te worden voor een zogenaamde codec.

CEN

Het European Committee for Standardization (CEN) is opgezet door de Europese nationale standaardisatieorganisaties en is daarmee de Europese evenknie van ISO. CEN stelt vrijwillige technische standaarden op die moeten bijdragen aan de doelstellingen van de Europese Unie, zoals interoperabiliteit van netwerken. Een compleet overzicht van CEN standaarden is beschikbaar op:

http://www.cen.eu/cenorm/standards_drafts/onlinecataloguewithlinkstomembers/index.asp

ECMA

ECMA International (ECMA) faciliteert de totstandkoming van een brede range van wereldwijde ICT standaarden en wordt gedreven vanuit de aanbiderszijde. Een actueel overzicht van ECMA standaarden is beschikbaar op: <http://www.ecma-international.org/publications/standards/Stnindex.htm>

ETSI

ETSI is een door de Europese Commissie erkende Europese standaardisatieorganisatie die met name actief is op het vlak van telecommunicatie en IT standaarden. Een actueel overzicht van de ETSI standaarden is beschikbaar via: <http://www.etsi.org/WebSite/Standards/Standard.aspx>

ISO

ISO (International Organisation for Standardization) is een netwerk van 157 nationale standaardisatieorganisaties, met deelnemers vanuit zowel de overheden als vanuit aanbieders. Een actueel overzicht van ISO standaarden is te vinden op: http://www.iso.org/iso/iso_catalogue.htm

⁵ "Reasonable and non-discriminatory"

ITU

ITU (International Telecommunication Union) is een organisatie van de Verenigde Naties die zich bezighoudt met Telecommunicatie en IT, met de nadruk op radiocommunicatie, standaardisatie en ontwikkeling. Een actueel overzicht van de ITU standaarden ('recommendations') is te vinden op: http://www.iso.org/iso/iso_catalogue.htm

NIST

NIST (National Institute of Technology and Standards) is een onderdeel van het Amerikaanse ministerie van Economische Zaken, waar o.a. ICT standaarden worden ontwikkeld ter bevordering van de innovatie in de VS. Een overzicht van NIST ICT standaarden is te vinden op: <http://ts.nist.gov/Standards/its.cfm>

OASIS

OASIS (Organization for the Advancement of Structured Information Standards) is een not-for-profit consortium dat streeft naar het opstellen van open standaarden voor de 'global information society'. Een actueel overzicht van de OASIS standaarden is te vinden op: <http://www.oasis-open.org/specs/index.php>

OMG

OMG (The Object Management Group) is een not-for-profit consortium vanuit de computerindustrie en stelt standaarden op o.a. op het vlak van middleware. Een actueel overzicht van OMG standaarden is beschikbaar via: http://www.omg.org/technology/documents/spec_summary.htm

1.3.3 Categorie 3: "Passief beleid t.o.v. openheid. Gebruiker dient standaard te analyseren voor zekerheid omtrent openheid"

- Standaardorganisatie(s): IETF

De derde categorie standaardisatieorganisaties omvat organisaties die geen specifieke eisen stellen ten aanzien van intellectueel eigendom. Dat wil niet zeggen dat deze organisaties geen open standaarden beschikbaar stellen, maar bij onzekerheid is het aan te raden te onderzoeken hoe wordt omgegaan met het intellectuele eigendom. Op basis van het genoemde Deense rapport betreft het hier concreet IETF.

IETF

De IETF (Internet Engineering Task Force) is een internationale 'community' van specialisten op het gebied van internet architectuur en de werking van het internet. Het standaardisatieproces van de IETF laat zich kenmerken door de vraaggestuurde en, in vergelijking met meer formele standaardisatieorganisaties, snelle aanpak. De IETF is verantwoordelijk voor breed verspreide en gehanteerde internetstandaarden zoals FTP (RFC 959), TCP (RFC 793) en UDP (RFC 768). Veel van deze standaarden zitten tegenwoordig verwerkt in een veelheid van producten en leveren een grote bijdrage aan interoperabiliteit en leverancierafhankelijkheid. Een actuele vindplaats van IETF standaarden is te vinden op: <http://www.ietf.org/index.html>